

بررسی آیین‌نامه موضوع بند ۱۱ ماده ۱۴۸

قانون مالیات‌های مستقیم

مرکز تحقیقات مالی کنفدراسیون صنعت

می‌شود. با وجود اصل کلی بالا تطبیق مفاد بند ۱۱ ماده ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم با متن آیین‌نامه مورخ ۱۳۸۱/۷/۷ حاکی است که آیین‌نامه مزبور نه تنها هیچ یک از ابهامات موجود در متن قانون را رفع نکرده بلکه به دلیل تکالیف اجرایی غیرمتداول و غیرمتعارف به مشکلات مربوطه افزوده است به طوری که به نظر می‌رسد منظور از آن غیرقابل استفاده کردن مجوزهای موردنظر قانونگذار در پذیرش هزینه‌های مربوط است.

به طوری که در جدول ۱ دیده می‌شود، مفاد آیین‌نامه صادر شده در مورد سه شرط اصلی پیش‌بینی شده در قانون به شرح زیر:

- فعالیت موسسه و طرز تمیز آن از سایر عملیات موجد طلب،
- منظور از احتمال غالب و شرایط تحقق آن،
- چگونگی تشخیص تحقق لاوصول بودن طلب،

به جز تفصیل عبارتی چسبیده برای رفع ابهام و روشن شدن جملات قابل تفسیر دربر ندارد. جالبتر آنکه سایر بندهای مذکور در آیین‌نامه به شرح زیر موجب ایجاد ابهامات و مشکلات اجرایی بیشتر شده است:

الف) مفاد بند ۲ آیین‌نامه در مورد «تعیین میزان ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول برای هر یک از بدهکاران به صورت جداگانه» شاید

به همین علت عموماً در موقع تنظیم قوانین، پیش‌بینی چنین آیین‌نامه‌هایی در متن قانون گنجانده

تطبیق مفاد بند ۱۱

ماده ۱۴۸ قانون

مالیات‌های مستقیم با

متن آیین‌نامه مورخ

۱۳۸۱/۷/۷ حاکی

است که آیین‌نامه

مزبور نه تنها هیچ یک

از ابهامات موجود در

متن قانون را رفع

نکرده بلکه به دلیل

تکالیف اجرایی

غیرمتداول و

غیرمتعارف به

مشکلات مربوطه

افزوده است

ماده ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم (اصلاح شده در ۱۳۸۰/۱۱/۲۷) هزینه‌های حائز شرایط در ماده ۱۴۷ (هزینه‌های قابل قبول) را مشخص کرده است. بند ۱۱ ماده ۱۴۸ شرایط زیر را برای قبول ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول تعیین کرده است: «ذخیره مطالباتی که وصول آن مشکوک باشد مشروط بر این که:

اولاً: مربوط به فعالیت مؤسسه باشد،
ثانیاً: احتمال غالب برای لاوصول ماندن آن موجود باشد،
ثالثاً: در دفاتر مؤسسه به حساب مخصوص منظور شده باشد، تا زمانی که طلب وصول گردد یا لاوصول بودن آن محقق شود.»

در انتهای این بند آمده است: «آیین‌نامه مربوط به این بند به پیشنهاد سازمان امور مالیاتی کشور به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌رسد.»

اصولاً نیت و غرض از تدوین آیین‌نامه برای موادی از قوانین در راستای تعریف و تشریح مواردی است که در متن قانون به دلایلی از جمله موارد زیر، با وجود تشخیص لزوم آن مقدور نباشد:

- تفصیل بیش از اندازه قانون،
- انحراف قانون از نیت اصلی و درگیر شدن در مسائل جزئی،
- لزوم تغییر بعضی از موارد موردنظر قانون با توجه به شرایط زمان و مکان.

آیین‌نامه اجرایی موضوع بند (۱۱) ماده ۱۴۸ اصلاحی قانون مالیاتهای مستقیم مصوب
۱۳۸۰/۱۱/۲۷

بانکها و موسسه‌های مشابه غیرقابل
اجراست.

طبق روش‌های متداول
حسابداری، برای جمع مانده
گروههای مطالبات معوق با در نظر
گرفتن زمان تعویق و وثیقه‌های
موجود، درصدی به‌عنوان ذخیره
جبران زیان احتمالی عدم وصول
محاسبه و طی سالیهای بعد نیز
به‌همین طریق اقدام و در صورت لزوم
میزان ذخیره موجود (محاسبه شده
طی سالیهای قبل) تعدیل می‌شود.
ب) بند ۴ آیین‌نامه «مطالبات از
کارمندان، مدیران، سهامداران یا
شرکا و شرکتهای تابعه» را از شمول
مقررات این آیین‌نامه خارج دانسته
است. در حالی‌که اولاً، چنین حکم
عامی به‌طور مطلق مغایر نظر
قانونگذار است مگر آنکه اثبات شود
که بدهی مربوط به‌فعالیت جاری
موسسه نبوده باشد (مانند پرداختهای
خارج از روال عادی فعالیت مثل
علی‌الحساب و قرض‌الحسنه) و این در
حالی است که:

اولاً، طبق عرف موجود (که عموماً
ناشی از ضعف سیستم بانکی در
اعطای وام به اشخاص و کارکنان
شرکتهاست) موسسه‌ها اعم از دولتی
و خصوصی ناگزیر به تامین نیازهای
مالی کارکنان خود (اعم از مدیر و
کارمند) هستند و طبعاً در شرایطی
ممکن است وصول این نوع مطالبات
ناممکن شود.
ثانیاً، ممکن است بدهی شرکتهای
تابع در روال عادی فعالیت موسسه
ایجاد شده و مشکوک‌الوصول شدن
آن نیز به‌دلایلی مشابه سایر بدهکاران
بوده باشد.
ثالثاً، مشخص نیست منظور از عبارت
«در ارتباط با فعالیت موسسه» وجود
ارتباط در تاریخ ایجاد طلب (تاریخ
فعالیت منجر به طلب) است یا در
تاریخ سوخت شدن آن، چه هر کدام
از شرایط بالا دارای دلایل و توجیحات
متفاوت خواهند بود.

هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول و منظور نمودن ذخیره آن در صورت رعایت شرایط
زیر در حساب مالیاتی قابل قبول خواهد بود:
۱- هزینه منظور شده برای مطالبات مشکوک‌الوصول منحصراً باید در ارتباط با فعالیت
موسسه باشد.
۲- میزان ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول برای هر یک از بدهکاران که احتمال لاوصول
بودن طلب آن موجود باشد به‌صورت جداگانه مشخص و تعیین شده باشد.
۳- اسناد و مدارک مربوط به احتمال لاوصول ماندن طلب موسسه که برای آن ذخیره
منظور شده است از کفایت لازم برخوردار باشد.
۴- هزینه مطالباتی که مربوط به طلب از کارمندان، مدیران، سهامداران یا شرکاء و
شرکتهای تابعه می‌باشد قابل قبول نخواهد بود.
۵- چنانچه مطالبات موسسه از پوشش بیمه‌ای برخوردار باشد، در صورت لاوصول بودن
آن، مازاد میزان پوشش بیمه‌ای قابل قبول برای ایجاد ذخیره خواهد بود.
۶- ذخیره ایجاد مطالبات مشکوک‌الوصول بایستی در دفاتر موسسه به‌حساب
مخصوص منظور شده باشد، تا زمانی که طلب وصول گردد یا لاوصول بودن آن محقق
شود.
۷- مطالبات لاوصول به‌شرط اثبات آن به‌موجب اسناد و مدارک مثبت تا میزان ذخیره
مطالبات مشکوک‌الوصول از محل مزبور تامین و در صورت مازاد بر میزان ذخیره، در
هزینه سال مورد رسیدگی که لاوصول شدن آن محقق شود، قابل احتساب خواهد بود.

جدول ۱- تطبیق مفاد بند ۱۱ ماده ۱۴۸ قانون مالیاتهای مستقیم
با مفاد آیین‌نامه مربوط

متن آیین‌نامه	متن قانون
هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول و منظور نمودن ذخیره آن در صورت رعایت شرایط زیر در حساب مالیاتی قابل قبول خواهد بود. ۱- هزینه منظور شده برای مطالبات مشکوک‌الوصول منحصراً باید در ارتباط با فعالیت موسسه باشد.	۱- هزینه مطالباتی که وصول آن مشکوک باشد مشروط به شرایط زیر در حساب مالیاتی قابل قبول است. اولاً- مربوط به فعالیت موسسه باشد.
۳- اسناد و مدارک مربوط به احتمال لاوصول ماندن طلب موسسه که برای آن ذخیره منظور شده است از کفایت لازم برخوردار باشد.	ثانیاً- احتمال غالب برای لاوصول ماندن آن موجود باشد.
۶- ذخیره ایجاد مطالبات مشکوک‌الوصول باید در دفاتر موسسه به‌حساب مخصوص منظور شده باشد تا زمانی که طلب وصول گردد و یا لاوصول مشخص شود.	ثالثاً- در دفاتر موسسه به حساب مخصوص منظور شده باشد تا زمانی که طلب وصول گردد و یا لاوصول بودن آن محقق شود.

مشکوک‌الوصول قابل اجرا باشد، ولی
در مورد موسسه‌های بزرگ، بخصوص

برای موسسه‌های کوچک و نوپیا با
تعداد معدود مطالبات